

ЕМОЦІЙНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

Кічук Антоніна

Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Ізмаїл, Україна
tonya82kichuk@gmail.com

Порушено проблему психологічної своєрідності явища, яке не втрачає актуальності донині, адже ж ідеться про психологічне здоров'я – норму та життєву цінність особистості впродовж її життєвого шляху.

У результаті проведеного аналізу наукового фонду, де безпосередньо або опосередковано висвітлюються проблемні питання, пов'язані зі здоров'ям особистості в психологічній сфері, видається за можливе стверджувати про те, що психологічне здоров'я сучасної студентської молоді й дотепер становить зону психолого-педагогічних утрат.

Це зумовлено як відсутністю теорії психологічного здоров'я у віковий період ранньої дорослості, так і недооцінкою своєрідності емоційного складника здоров'я сучасного студентства в психологічній сфері.

Підкреслено, що актуальність означеного ракурсу порушеної проблеми є очевидною, адже ж психологічне здоров'я здебільшого трактується сучасними дослідниками як інтегративна особистісна властивість, що позитивно корелює і з суб'єктивною якістю життя особистості, і зі здобуттям нею життєвого успіху.

Аргументовано конструктивність логіко-сміслової моделі, що дає змогу поглибити наукове уявлення про феноменологію психологічного здоров'я студентської молоді, зокрема за параметрами спрямованості особистості, когнітивної домінанти, комунікативного компонента, регулятивного складника та компонентом ключових кваліфікацій. Це уможлиблює нову оцінку ваги самотворення емоцій і почуттів, рівневого виміру переживань, роль емоційної готовності особистості до змін упродовж життя, значущість емоційного самопізнання та духовних переживань.

Проведений аналіз деяких емпіричних досліджень учених засвідчив вектори подальших наукових розвідок щодо проблемного поля психологічного здоров'я студентської молоді. Одним із напрямів виокремлено комплексне вивчення специфіки емоційної компоненти здоров'я особистості юнацького віку в психологічній сфері.

Ключові слова: психологічне здоров'я, емоційна сфера особистості, психологічне благополуччя, емоційні детермінанти, особистість юнацького віку.

Kichuk Antonina. Emotional Determination of Students' Psychological Health: Some aspects of the Problem. The issue of psychological peculiarity of the urgent present-day phenomenon is raised since the matter is about psychological health – standard and existential value of a personality throughout one's course of life.

The result of the analysis of science foundation where problematic issues concerning personality's psychological health are being directly or indirectly interpreted makes it possible to state that modern students' psychological health forms the area of psychological and pedagogical losses. It is determined by both the absence of psychological health theory of a person in a period of young adulthood and underestimation of emotional constituent peculiarity of modern students' health in psychological sphere.

It is emphasized that urgency of a defined perspective of the problem raised is evident inasmuch as psychological health is mainly interpreted by modern researchers as integral personality feature that positively correlates with both a personality's subjective quality of life and his achievement of success in life.

The constructiveness of logical and semantic pattern is argued which makes it possible to extend the scientific conception about phenomenology of students' psychological health particularly according to characteristics such as personality orientation, cognitive dominant, communicative component, regulatory constituent and component of key qualifications. All the above mentioned allows us to evaluate in a new way the significance of emotions and feelings self-creation, level experience measurement, the role of a person's emotional willingness for changing during one's life, the importance of self-knowledge and spiritual experience.

The analysis of some empirical studies of scientists indicates the vectors of further scientific exploration concerning the problematic field of students' psychological health. Integrated study of the specific character of emotional component of a teen-age personality's health in psychological sphere as one of the direction is singled out.

Key words: psychological health, emotional personality sphere, psychological well-being, emotional determinants, teen-age personality.

Кичук Антонина. Эмоциональная детерминация психологического здоровья студенческой молодёжи: некоторые аспекты проблемы. Поднимается проблема психологического своеобразия явления, которое и ныне не теряет своей актуальности, поскольку речь идёт о психологическом здоровье – норме и жизненной ценности личности на протяжении всей жизни.

В результате проведённого анализа научного фонда, где непосредственно или опосредованно освещаются вопросы, связанные со здоровьем личности в психологической сфере; отмечается, что в современных условиях психологическое здоровье студенческой молодёжи составляет зону психолого-педагогических потерь. Это обстоятельство обусловлено не только отсутствием теории психологического здоровья личности юношеского возрастного периода, но и недооценкой эмоциональной составляющей этого важного личностного качества. Подчёркивается, что актуальность проблемных вопросов, связанных

со здоровьем молодёжи в психологической сфере и обусловлена и тем содержанием, которое исследователи вкладывают в данное понятие. Речь идёт об интегративном качестве личности, обнаруживающем позитивную корреляцию как с субъективным вектором личности, так и с обретением ею жизненной успешности.

Аргументируется конструктивность логико-смысловой модели, которая позволяет углубить сложившиеся научные представления об психологическом здоровье как явлении, в частности, в разрезе ряда параметров, таких как направленность личности, когнитивная доминанта, коммуникативный компонент, регулятивная составляющая, а также компонент ключевых квалификаций. Это позволяет по-новому оценить значение собственных усилий, направленных на эмоциональную регуляцию, уровневое представление переживаний, роль эмоциональной готовности личности к изменениям в течении жизни, место эмоционального самопознания и духовных переживаний.

Проведённый анализ результатов некоторых эмпирических исследований учёных помог обозначить векторы дальнейшего изучения затронутой проблемы; одним из направлений представляется комплексное исследование специфики эмоциональной составляющей психологического здоровья личности юношеского возрастного периода.

Ключевые слова: психологическое здоровье, эмоциональная сфера личности, психологическое благополучие, эмоциональные детерминанты, личность юношеского возраста.

Постановка проблеми

Детермінанти соціально-психологічних утворень саме здорової особистості понині викликають значний інтерес науковців. Як зауважує В. Винаке, «разючою прогалиною в систематичній психології є відсутність експліцитної теорії про здорову особистість» (Винаке, 2006: 218). Із-поміж різновиду психологічних явищ у цьому плані чільне місце посідає психологічне здоров'я особистості, адже ж і представниками класичної гуманістичної психології (Маслоу, 1994), і сучасними науковцями (Журавльова, 2010) визнано за доцільне враховувати при цьому принаймні такі дві зауваги. По-перше, розуміння синонімічними поняття «здорова особистість» і «зріла особистість», а по-друге, визнання, що йдеться про задоволення впродовж життя вищої потреби особистості – потреби в самоактуалізації. Попри зазначене, сучасною психологічною наукою стверджується, що дотепер психологічне здоров'я людини належить до «найбільш гострих і актуальних для сучасної світової психології» (Максименко, 2019: 44–54).

Справді, ще й досі змістове наповнення поняття «психологічне здоров'я особистості» є дискусійним. Не склалося загальноприйнятної дослідниками позиції щодо складників психологічного здоров'я особистості на різних вікових етапах її становлення; бракує й теорії психологічного здоров'я особистості, зокрема юнацького віку.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми

Доведеним вважається факт про те, що здоров'я особистості в психологічній сфері становить зону найбільших психолого-педагогічних утрат (Варданян, 1983; Мадді, 2006; Кошаба, 2006; Штепа, 2013; Олефір, 2015; Бех, 2019 та ін.). Це зумовлено не лише недостатнім обсягом наукового знання про психологічне явище, яким постає психологічне здоров'я особистості. Попри цілковито очевидну активізацію інтересу вчених до здоров'я як до факту, норми, цінності; до здоров'я не лише як до головної життєвої цінності, але і як практичної «аксіології тіла», необхідної бази дитинства – не вистачає чіткості, насамперед у конкретиці «одиниці» аналізу цього утворення. Принагідно зазначимо, що вчені в пошуках основи модельного уявлення про конструкт «психологічне здоров'я особистості» звертаються до різновекторних і різнорівневих психологічних явищ. При цьому домінує намагання все ж розвести все те, що стосується психології особистості, та те, яке репрезентує увагу на врахуванні ще й закономірностей розвитку здоров'я особистості в психологічній сфері в ракурсі саме дорослого віку; дослідницький пошук спрямовується й окреслюється предметною специфікою відповідних фундаментальних психологічних галузей, а саме: загальної психології (психології особистості, психології активності), вікової психології (психології розвитку, генетичної психології, психології дорослості), педагогічної психології (психолого-педагогічний супровід освіти, зокрема дорослих, та особистісного розвитку й особистісно-професійного зростання), соціальної психології (психології впливу, практичної психології) й ін. Однак, попри встановлені в результаті емпіричних досліджень окремі наукові факти, що стосуються безпосередньо або опосередковано феноменології психологічного здоров'я, зокрема, студентської молоді, ще й досі в академічній психологічній науці не склалася теорія здоров'я особистості в психологічній сфері. Адже ж ідеться про важливість упорядкування таких емпіричних фактів у певну парадигму.

Як зауважують у цьому зв'язку вчені, «мабуть, лише у майбутньому “наука про особистість” буде враховувати цілісність, унікальність особистості, її найважливіші атрибути» (Максименко, 2006).

Так, результатами проведених численних емпіричних досліджень у ракурсі проблематики психологічного здоров'я студентів Л. Зотовою (2017), Д. Кошабою (2006), М. Кузнецовим (2017), С. Мадді (2006) та ін., з одного боку, підтверджено тенденцію про те, що стиль студентського буття особистості часто виступає несумісним із піклуванням про власне здоров'я (у тому числі й у психологічній сфері), а з іншого – «наскрізним предикатом» у багатовимірності здоров'я (тобто в площині фізичного, духовного, соціального, психологічного) у студентів правомірно вважати показник, що виражається в емоційній стійкості особистості (Кузнецов, Зотова, 2017: 291).

Відтак, намагаючись розширити наукове знання про психологічне здоров'я особистості в період її раннього дорослішання, доцільно сфокусувати дослідницьку увагу саме на емоційній складовій частині означеного психологічного явища.

Формулювання мети й завдань статті

Ураховуючи результати проведеної аналітичної роботи, мета якої – теоретичний аналіз своєрідності емоційного складника психологічного здоров'я сучасної студентської молоді, доведено подвійний характер емоційних явищ. Відповідно до поставленої мети завданнями визначено теоретичний аналіз проблеми емоційного контенту здоров'я особистості в психологічній сфері у віковий період раннього дорослішання; узагальнення результатів емпіричних досліджень задля уточнення ймовірних абрисів емоціональних явищ з огляду на те, що накопичення й систематизація психологічних фактів є основою будь-якої теорії; деталізувати сучасне психологічне знання про психологію емоційних явищ.

Методи та методики

Для розв'язання окреслених завдань використано сукупність теоретичних методів, як-от: аналіз наукових джерел, узагальнення та інтерпретація наукових фактів; психологічні спостереження задля конкретизації здатностей майбутніх фахівців до точної вербалізації емоцій і почуттів у практико-орієнтовній освітньо-професійній діяльності й порівняльної характеристики вияву саморегуляцій психологічних станів і поведінки студентів гуманітарного (база –

Ізмаїльський державний гуманітарний університет) і технічного (база – Ізмаїльська філія Одеської національної морської академії) профілів під час їх надмірного інформаційного навантаження.

Виклад основного матеріалу й отриманих результатів досліджень

Аналіз психологічних джерел, у яких безпосередньо сфокусовано увагу на явищі, котрим постає психологічне здоров'я особистості у віковий період раннього дорослішання (що здебільшого збігається з її студентським буттям), засвідчує: дослідники з невеликими варіаціями схиляються до думки, що йдеться про інтегративну властивість особистості, виявом якої виступають і суб'єктивна якість її життя, і об'єктивний життєвий успіх. Натомість лише на гіпотетичному рівні зауважується на різних темпах розвитку психологічного здоров'я особистості впродовж життєвого шляху та рівневій характеристиці окресленої особистісної властивості (зокрема рівень несформованого психологічного здоров'я, рівень становлення, рівень розвиненого здоров'я в психологічній сфері, абсолютне психологічне здоров'я). Пояснення гіпотетичності дослідницьких позицій, на наш погляд, лежить у площині «одиниці» психологічного явища, що вивчається. Тим більше, якщо йдеться ще й про його своєрідність в умовах перетину сфер «особистісного» й «професійного», тобто освітньо-професійної діяльності у вищій школі.

Так, помітною в зазначеному плані видається дослідницька позиція, що має віддзеркалення як із-поміж вітчизняних (Кузнєцов, 2015; Зотова, 2015), так і зарубіжних учених. Щодо останнього, то привертає увагу висновок про те, що саме життєстійкість є не лише «загальним знаменником» психологічного здоров'я студентства, а й тим показником, який негативно корелює зі шкалами, які засвідчують психопатологічні тенденції (Мадді, Кошаба, 2006: 575–598). До того ж стверджується, що саме життєстійкість найбільш «повно» та «всеосяжно» впливає на регуляцію емоцій різних модальностей (Кузнєцов, Зотова, 2015: 179). Відтак у полі дослідницької уваги перебувають і астенічні, і базальні, і стеничні емоції. Таке розуміння феноменології психологічного здоров'я додає абриси специфіці емоційної його складової дотично до особистості як суб'єкта освітньої діяльності. Адже ж, за влучним зауваженням фахівців, «все, що входить у поле сприйняття суб'єкта, залишає «афективний слід» (Вилюнас, 1976: 61); як зазначає С. Л. Рубінштейн, без урахування

органічного зв'язку мислення, афекту, значущих переживань неможливе взагалі ані наукове, ані практичне осмислення загальнопсихологічних проблем. Отже, у системі факторів, що «підтримують» психологічне здоров'я, провідного значення набуває життєстійкість особистості. Конструктивність означеної дослідницької позиції вбачаємо ще й за параметром урахування співвідношення емоцій і стресу, яке доведено науковою психологією (Дубчак, 2017; Варданян, 1983; Левитов, 1964 та ін). Так, за Н. Д. Левицьким, «фундаментальним компонентом психологічного стресу є емоційне збудження».

Щодо сутності стресостійкості (котру здебільшого трактують як характеристику, що забезпечує «рівновагу» особистості як системи), то очевидна її самоцінність в аспекті розширення наукових уявлень про психологічне здоров'я особистості. Адже ж, з одного боку, встановлено (зокрема Б. Х. Варданяном) механізми регуляції емоційної стійкості, а з іншого – доведено доцільність урахування провідної природи стресостійкості. Зокрема, ідеться як про особистісний, і так про діяльнісний показник (Дубчак, 2017). Це набуває неабиякої вагомості в контексті осмислення психологічного здоров'я особистості на етапі її професійного становлення.

Водночас, якщо виходити із виключної ролі життєстійкості в психологічному здоров'ї особистості (яку трактують здебільшого як здатність витримувати ситуації гострого або хронічного стресу, зберігаючи при цьому внутрішню збалансованість та не знижуючи якість виконуваної діяльності), то, мабуть, невлонюваними для дослідника залишаються такі одиниці емоційного процесу, якими сучасні психологи визнали «емоційне переключення» та «співпереживання», і де лише останнє охоплює низку взаємопов'язаних переживань одного й того самого суб'єкта (Вілюнас, 1976; Кириленко, 2018; Комінко та Кучер, 2006; Чебикін, 2019 та ін).

Зауважимо на цікавому підході, що нині склався з-поміж дослідників проблематики психологічного здоров'я особистості. Так, убачаємо його плідність у суттєвому, на нашу думку, науковому поясненні психологічної своєрідності базового явища – здоров'я студентства в психологічній сфері. До того ж, уважаємо, що такий підхід має підстави бути оціненим як конструктивний ще й із погляду пошуку «сміслового ядра» (вислів Зеєр Е. Ф.) психологічного здоров'я особистості. Отож, маємо на увазі наукове обґрунтування логіко-сміслової моделі, котра, на переконання дослідників (О. Балл,

О. Болтівець, І. Дичківська, О. Саннікова та ін.), окрім усього, ще й сприяє вивченню феноменології особистості, оскільки дає змогу як провідну осмислювати діяльність через окреслення координат такої моделі, а зокрема психологічний потенціал особистості, її можливості й ресурси. Наприклад, у контексті розробленого вченими одного з варіантів логіко-сислової моделі створюється, на нашу думку, можливість деталізувати своєрідність психологічного явища, яким постає психологічне здоров'я особистості, зокрема за такими параметрами, як спрямованість особистості у віці раннього дорослішання («Я-концепція», ставлення, настанови, мотивація, ціннісні орієнтації й ін.), когнітивна домінанта (оцінювання, академічний і практичний інтелект, процедурні знання та ін.), комунікативна компонента (соціально-комунікативна компетентність, перцептивна адекватність та ін.), «регулятивна складова» (ціле визначення, самоконтроль, регуляція діяльності й поведінки та ін.), а також за компонентою «ключових кваліфікацій» (мета-професійні якості, ключові компетенції, базові компетентності й ін.). Таким способом повноцінно враховується психологічна своєрідність студентського періоду становлення особистості, із погляду набуття психологічної інформації щодо багатовимірності простору особистості як цілісності, а з іншого – урахування встановленого академічною наукою (зокрема О. Г. Асмоловим) і співвідношення понять «особистість» та «професія», і психологічного сенсу компетентнісного підходу. Отже, розгортанням ідеї, що покладена в основу логіко-сислової моделі, створюється можливість дослідити емоційні особливості психологічного здоров'я сучасної молоді людини, ґрунтуючись на діагностувальному інструментарії, валідність якого доведена дослідниками щодо різних аспектів емоційної сфери з урахуванням сучасного наукового уявлення про її вектори. У цьому сенсі, на наше переконання, значний науковий інтерес викликає п'ятивекторне дослідження емоційної сфери психіки особистості, що деталізує регульовальну роль емоційної домінанти психологічного здоров'я особистості. Ідеться, по-перше, про вектор самотворення емоцій і почуттів як вчинків вияву (емоційний обмін): по-друге, рівневий вимір емоційних переживань (знак, модальність, інтенсивність); по-третє, емоційну особистісну готовність до змін упродовж життєвого шляху (емоційний потенціал, емоційний досвід); по-четверте, вимір емоційного самопізнання (емоційний інтелект – регулятор внутрішньої активності особистості, її емоційна компетентність);

по-п'яте – духовні переживання (прощення, милосердя, чуйність, любов); відтак цілковито очевидним є розширення наукового уявлення як про рівневість вияву емоційної сфери особистості (що додає науковій виваженості емоційному складнику психологічного здоров'я сучасної студентської молоді), так і про змістове наповнення психологічними конструктами процесу аналізу емоцій та почуттів (Кириленко, 2018: 28–29).

Аналіз наукових джерел стосовно не лише вивчення емоціональної детермінанти психологічного здоров'я студентської молоді, а й дослідження міжособистісного й рольового аспектів у цьому плані спонукає до докладного аналізу наопрацювань дослідників, котрі пов'язують здоров'я особистості в психологічній сфері з феноменом «потенціал», до того ж – у розширеному трактуванні означеного явища (Тхакер, 1973; Скарбніков, 1996; О. Токман, 2015 та ін.). Якщо узагальнено, то йдеться про захисно-компенсаторні параметри ресурсів особистості впродовж життя, котрі безпосередньо або опосередковано позначаються на складниках її психологічного здоров'я. Вагомість саме такого ракурсу зумовлена встановленим (О. Бакалюк, Я. Русенко, Н. Олійник) маркером інформаційного перевантаження сучасної пересічної людини, що (за Є. Тоффлером) виявляється в перебуванні людства «на межі масового адаптаційного зриву». Отож, за цих умов підвищується вага потенціалу таких особистісних стратегій, як життєве благополуччя, життєвий успіх, самореалізація. Останню, зокрема, розглянуто деякими психологами як складову частину психологічного здоров'я особистості й пов'язано з губристичною мотивацією. Учені стверджують, що при цьому йдеться про будь-який прояв такої мотивації (отримання задоволення від впливу на оточення, прагнення до переваги та підкріплення самооцінки тощо), оскільки губристична мотивація виступає «ключем до саморозвитку та саморозкриття й розвитку як особистості, тобто на противагу психологічному гомеостазу, що веде до стагнації» (Брагіна та Вірна, 2019: 23).

Принагідно зауважимо, що проблемне поле потенціалу в психології досліджується в контексті різних (особистісний, когнітивістський, ресурсний і. т. ін.) підходів. Кожен із них, звісно, містить своєрідне пояснення щодо регулятивних функцій самовизначення, реалізації та збереження. Потужність у цій площині наявних підходів до вивчення проблеми потенціалу вже виступала предметом окремого й

фундаментального психологічного дослідження (Олефір, 2015). Ми ж лише зауважимо на встановлених і вітчизняними (Носенко та Коврига, 2015), і зарубіжними (Ріфф та Шмуге, 1977) дослідниками, з одного боку, позитивному кореляційному зв'язку між потенціалом (ресурсністю) особистості та її суб'єктивним благополуччям, а з іншого – взаємозв'язком психологічного здоров'я й відчуття психологічного благополуччя. Якщо осмислювати вищезначене стосовно емоційної домінанти психологічного здоров'я особистості, то, вочевидь, створено передумови для поглиблення наукових уявлень про емоційне благополуччя в контексті близьких, однак не тотожних понять. Адже ж доведеним є динамічний характер психологічного благополуччя людини, натомість варто й суб'єктивне благополуччя розуміти як її стан. Згідно з думкою деяких науковців, поняття «благополуччя» потрібно трактувати як синонім поняття «щастя» (Болтівець, 2000).

Отже, результати проведеної аналітичної роботи дають підставу констатувати, що правомірно говорити про певні абрисы теорії психологічного здоров'я особистості в період її ранньої дорослості, якому відповідає студентський вік. Саморефлексія досвіду професійної діяльності у вищій школі сприяє спрямуванню процесу систематизації встановлених у результаті проведених психологами емпіричних досліджень, які містять нові психологічні факти щодо своєрідності емоційної складової частини психологічного здоров'я сучасного студентства. Схарактеризуємо деякі з них у розрізі двох аспектів.

Так, перший із них віддзеркалює загальноновизнане дослідниками загострення проблеми психологічного здоров'я сучасної студентської молоді, що актуалізує значущість психологічного супроводу процесу розвитку означеної інтегративної властивості особистості в умовах вищої школи. У результаті емпіричного дослідження (Штепа, 2013) доведено нелінійну залежність між рівнем психологічної ресурсності особистості сучасного студента та статусом ідентичності («досягнута», «мораторій», «дифузна»), а також пряма залежність між його здатністю відновлювати власні ресурси та позитивними почуттями, що переживаються в спілкуванні. Установлено (Немченко, Токман, 2015) факт повільного розвитку психологічного здоров'я студентської молоді, що актуалізує потребу системного супроводу цього процесу в умовах вищої школи, зокрема задіяністю засобів мислення через

метафори (аналогія, порівняння, «методи історії» тощо), на кшталт «Уявіть своє психологічне здоров'я. На що воно схоже? Як ви гадаєте, чому?»).

Згідно з експериментальними даними, які отримали дослідники, виокремлюємо другий аспект окресленої проблеми – підвищується вагомість саме емоційного складника психологічного здоров'я сучасної студентської молоді, що зумовлено не лише подвійним характером емоційних явищ (адже ж емоції не можна зводити до суб'єктивного емоційного переживання особистості). Так, у результаті проведеного емпіричного дослідження (Войтенко, Карженко, Миколайчук та Мединська, 2012) установлено: 18 % студентів деяких закладів вищої освіти м. Львова притаманні завищені показники саме в розрізі підшквал «емоційні психологічні проблеми». За даними канадських дослідників, кожному шостому студенту Королівського університету поставлено діагноз «депресія» (Лессард, 2016).

Наші багаторічні психологічні спостереження збігаються з висновками деяких зарубіжних дослідників щодо того, що початок і кінець навчального семестру у вищій школі є найбільш ризикованими щодо негативних наслідків, пов'язаних зі стресом студентства (Пітт, 2018: 61–75).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Сучасна психологічна наука вже сформувала пояснення самоцінності психологічного здоров'я особистості. Це вбачається принаймні у двох площинах – суб'єктивній якості життя особистості та об'єктивному її життєвому успіху. До невирішених проблемних питань належить наявна неоднозначність трактування «одиниці» психологічного здоров'я особистості, домінують у цьому плані судження про доцільність убачати її або життєстійкість, або психологічний потенціал. Доведено й позитивні кореляційні зв'язки між ресурсністю особистості та суб'єктивним благополуччям. Згідно з результатами проведеної аналітичної роботи можемо припустити, що набули чіткості абриси психологічної теорії психологічного здоров'я студентської молоді, де, вочевидь, чільне місце посідає емоційний складник окресленої інтегрованої психологічної властивості особистості. При цьому в полі дослідницької уваги доцільно утримувати, з одного боку, подвійний характер емоційних явищ, а з іншого – конструктивність логіко-сислової моделі, яку може бути відстежено за певними параметрами (спрямованість особистості у

віці раннього дорослішання; когнітивна домінанта; комунікативний компонент; регулятивний складник; компонент ключових кваліфікацій).

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в площині поглиблення наукових уявлень про емоційні детермінанти здоров'я особистості у віковий період ранньої дорослості в психологічній сфері, а також обґрунтування можливостей характеризування психологічного здоров'я через особливості емоційного складника.

Література

1. Винаке, В. (2006). Здоровая личность. *Психологическая энциклопедия*. [2-е изд.]. Санкт-Петербург: Питер. 1096 с.
2. Маслоу, А. (1994) *Самоактуализация личности и образования*: [пер. с англ., предисл. Г. А. Балл]. Киев; Донецк: Ин-т психологии АПН Украины. 52 с.
3. Журавльова, Л. П. (2010) Емпатійні детермінанти психологічного здоров'я *Наука і освіта*, 3, 36–39.
4. Максименко, С. Д. (2019) Горизонти психологічної науки ХХІ століття. *Педагогіка і психологія*, 1, 44–54.
5. Кузнецов, М. А., Зотова, Л. Н. (2017) *Жизнестойкость и образ здоровья у студентов*. Харьков: Диска плюс. 398 с.
6. Khoshaba, D., Lu J., Persico, M., Brow, M. *Journal of Personality*. 74, 32. 572–598.
7. Виллюнас, В. К. (1976) *Психология эмоциональных явлений*. Москва: МГУ. 143 с.
8. Дубчак, Г. М. (2017) *Психологічні основи професійної стресостійкості майбутніх фахівців*: Монографія. Київ: Талком, 321 с.
9. Кириленко, Т. (2018) Емоційна сфера особистості: вектори вивчення *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*, 1(8), 26–29.
10. Брагіна, К. І., Вірна Ж. П. (2019) Губристична мотивація як важлива умова психологічного здоров'я людини. *Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі*: матеріали IV міжнар. наук-практ. конф. Кам'янець-Подільський. с. 21–24.
11. Болтівець, С. І. (2000) *Психологічна психогігієна*: Монографія. Київ: Бюлетеня ВАК України. 302 с.
12. Lessard, F. E. (2016) *Enquete sur la sanre psychologique etudiante Montreal*: Federation des associations etudiantes du campus de l'universite de Monreal, 129 p.
13. Maddi, S. *The Personality Construct of Hardiness III: Relationships with Represion, Innovativeness, Autoritarianism and Performance* / Maddi S., Harvey R., Pitt A., Opescu F., Tapia G., Grey M. An axploratory study at students weekly stress levels and sources of stress during the semester. *Active learning in Hinger Education*, Vol. 19, Is. 1, 1, March 2018, p. 61–75.

References

1. Vinake, V. (2006). Zdorovaya lichnost' [Healthy personality] *Psikhologicheskaya entsiklopediya* [2-ye izd.]. Sankt-Peterburh: Piter. 1096 p. [in Russian].
2. Maslou, A. (1994) *Samoaktualizatsiya lichnosti i obrazovaniya* [Self-actualization of personality and education] [per. s angl., predisl. G. A. Ball]. Kiyev: Donetsk: In-t psikhologii APN Ukrainy. 52 p. [in Russian].
3. Zhuravl'ova, L. P. (2010) Empatiyni determinanty psikhologichnoho zdorov'ya [Empathic Determinants of Psychological Health] *Nauka i osvita*, 3, 36–39 [in Ukrainian].
4. Maksymenko, S. D. (2019) Horyzonty psikhologhinoyi nauky XXI stolittya [Horizons of psychological science of the XXI century] *Pedahohika i psykholohiya*, 1, 44–54 [in Ukrainian].
5. Kuzetsov, M. A., Zotova, L. N. (2017) *Zhiznestoykost' i obraz zdorov'ya u studentov* [Resilience and health image of students]. Khar'kov: Disa plyus. 398 p. [in Russian].
6. Khoshaba, D., Lu J., Persico, M., Brow, M. *Journal of Personality*. 74, 32. 572–598.
7. Vilyunas, V. K. (1976) *Psikhologiya emotsional'nikh yavleniy* [Psychology of Emotional Phenomena]. Moskva: MGU, 143 p. [in Russian].
8. Dubchak, H. M. (2017) Psikhologichni osnovy profesiynoyi stresostiykosti maybutnikh fakhivtsiv [Psychological foundations of professional stressors of future specialists]: monohrafiya. Kyiv: Talkom, 321 p. [in Ukrainian].
9. Kyrylenko, T. (2018) Emotsiyna sfera osobystosti: vektory vyvchennya. [Emotional Sphere of Personality: Study Vectors] *Visnyk Kyyivs'koho nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka*, 1(8), 26–29 [in Ukrainian].
10. Brahina, K. I., Virna, Z. H. P. (2019) Hubrystychna motyvatsiya yak vazhlyva umova psikhologichnoho zdorov'ya lyudyny [Hubistic motivation as an important condition for the psychological health of a person]. *Aktual'ni problemy psykholohiyi osobystosti na yevropeys'komu prostori: mater. IV mizhnar. nauk-pr. konf.* (P. 21–24). Kam'yanets'-Podil's'kyy [in Ukrainian].
11. Boltivets', S. I. (2000) Psikhologichna psykhoihiyena [Psychological psychohygiene]: monohrafiya. Kyiv: Byuletenya VAK Ukrayiny, 302 p. [in Ukrainian].
12. Lessard, F. E. (2016) *Enquete sur la sanre psychologique etudiante Montreal: Federation des associations etudiantes du campus de l'universite de Monreal*, 129 p. [in English].
13. Maddi, S. The Personality Construct of Hardiness III: Relationships with Represion, Innovativeness, Authoritarianism and Performance / Maddi S., Harvey R., Pitt A., Opescu F., Tapia G., Grey M. An aploratory study at students weekly stress levels and sources of stress during the semester. *Active learning in Hinger Education* Vol. 19. Issue 1, 1 March 2018, p. 61–75 [in English].

Received: 08.05.2019

Accepted: 24.05.2019